

kanten op de CPN werd stormgelopen. Toen zich enkele jaren later het conflict tussen de Sowjet-Unie en communistisch China openbaarde, wist de CPN daar niet goed raad mee. Paul de Groot, die haar meer dan vijf-en-twintig jaar domineerde (op zijn grillig beleid onmiddellijk na de bevrijding komen wij nog terug), zwakte van het ene standpunt naar het andere, steeds overtuigd van zijn gelijk, steeds op zoek naar opposanten die hij kon laten royeren. Toen in de jaren '70 jongere figuren in de kaders naar voren waren gekomen, werd hij op zijn beurt geroyeerd. De partij bleef evenwel gestadig aan invloed inboeten – in de sociale welvaartsstaat vond zij niet langer een duidelijke eigen maatschappelijke basis.

Komen wij nu tot het effect van de ontzuiling, dan moet er op gewezen worden dat de drie grote confessionele partijen: de KVP, de ARP en de Christelijk-Historische Unie, de CHU, na de bevrijding twintig jaar lang in de Tweede Kamer samen een absolute meerderheid bezaten. In de tweede helft van de jaren '60 evenwel begon een proces van afkalving. In weinig jaren verloor de ARP een vijfde en de CHU twee-vijfde van haar leden, de KVP zelfs drie-kwart – zij, de KVP, had in '63 vijftig zetels gehad in de Tweede Kamer (welker ledental in '56 van honderd tot honderdvijftig was uitgebreid) en verwierf er negen jaar later nog maar zeven-en-twintig. In dat jaar, '72, stemde van alle katholieke stemgerechtigden nog geen twee-vijfde (38%) op de KVP – zowel aan de PvdA als aan de begin '48 opgerichte Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, de VVD, had de katholieke partij veel stemmen verloren. Duidelijk was dat KVP'ers, anti-revolutionairen en christelijk-historischen hun haast traditionele machtsposities slechts zouden kunnen handhaven, als zij hun krachten bundelden – dat was mogelijk doordat de ARP zich van haar uitgesproken 'rechtse' standpunten had losgemaakt. In hetzelfde tijdsgewricht waarin het Nederlandse Katholieke Vakverbond, de NKV, samen met het NVV de Federatie Nederlandse Vakbeweging, de FNV, vormde ('75), besloten de drie partijen in een nieuwe partij op te gaan: het Christen-Democratisch Appèl oftewel het CDA, dat, in hoofdzaak gedragen door gelovigen, in het politieke spectrum een middenpositie innam en dus hetzij met de PvdA hetzij met de VVD een regeringscoalitie zou kunnen vormen.

In '85 is er een regering van CDA'ers en VVD'ers. De CDA'er die minister-president is, drs. R. F. M. Lubbers, werd in mei '39 geboren – zijn vader, een metaalfabrikant, zat in '42 zes maanden lang als gijzelaar vast in een van de Brabantse kampen.

Tenslotte het vierde aspect waaraan wij aandacht willen besteden: de